

Akože, nejaký: reč na súde mimo zápisnice.

Prípadová štúdia súdneho pojednávania so žiadateľom o azyl

Helena Tužinská

DOI: 10.21104/CL.2018.4.04

As if to say, kind of: courtroom talk not in the record.
A case study of court proceedings with an asylum applicant

Abstract In this study, I examine the linguistic means that weaken the effect of an asylum applicant's speech during court proceedings: the overuse of selected words implying doubt, uncertainty, assumption, or presumption signal imbalance. I analyse how the hegemonic practices of consensus are reflected in the tolerance of the interpreter's inconspicuous mistakes: the use of the third person instead of the first, the use of passive instead of active voice, the concealment of the subject or the author, and the subordination of the subjectivity of the asylum applicant's testimony in both linguistic and non-linguistic forms.

This case study presents the partial results of the ethnographic research that took place at hearings of asylum applicants between 2015 and 2018 at the Regional Court in Bratislava.

I focus on the linguistic practices which significantly influenced the atmosphere of a hearing; the applicant was not aware of the expressions which were adjoined to his speech and weakened his argumentation. These expressions were also not part of the official record. I interpret the linguistic means of identity

construction in courts in accordance with the anthropological and sociolinguistic works of Diana Eades, Anthony Good, Katrijn Maryns, and Susan Philips. In a broader context, I also make use of Pierre Bourdieu's theory of production and reproduction of legitimate language.

Key words language, court, asylum applicants.

Táto práca bola podporovaná Vedeckou grantovou agentúrou MŠVVaŠ SR a SAV (VEGA) a bola súčasťou riešenia projektu č. 1/0421/17.

Contact Mgr. Helena Tužinská, PhD., Katedra etnológie a muzeológie, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Gondova 2, Bratislava 814 99, Slovak Republic; e-mail: helena.tuzinska@uniba.sk.

Jak citovat / How to cite Tužinská, Helena. (2018). Akože, nejaký: reč na súde mimo zápisnice. Prípadová štúdia súdneho pojednávania so žiadateľom o azyl. *Český lid* 105, 441–458. doi: <http://dx.doi.org/10.21104/CL.2018.4.04>

Úvod

Etnografia komunikácie je interdisciplinárnou oblasťou na pomedzí antropológie a lingvistiky. Výskum tohto typu sa sústreďuje na použitie jazyka ako súčasti sociálnych vzťahov a identít vo verbálnej aj neverbálnej rovine. Pozorovanie problémov, ktoré vznikajú v interkultúrnej komunikácii, reflektovali predovšetkým zásadne práce Johna Gumperza, vymedzujúce rozdiel medzi významom vety a zámerom hovoriaceho. Za posledné necelé polstoročie vzniklo mnoho podnetných prác, ktoré dešifrujú zdieľané sociokultúrne poznanie účastníkov komunikácie a kontextualizačné kľúče, ktoré im napovedajú o zámere komunikátu. Jeden zo známych prístupov v diskurznej analýze, tzv. „difference approach“ bol kritizovaný za to, že ignoruje sociálnu nerovnosť a mocenské vzťahy v medzikultúrnych stretoch, ako aj ich politickú dimenziu (Eades 2008: 32–35) V posledných rokoch sa pole výskumu diskurznej analýzy rozširuje o interdisciplinárny výskum, čím diskurzna analýza vystupuje zo svojej mainstreamovej „značne textuálnej a lingvistickej orientácie“ (Blommaert 2011: 127).

Zásadný obrat v tomto smere znamenali práce Johna Conleyho a Williama O’Barra. Tí kritizovali sociolingvistiku za jej obmedzenie na situované interakčné otázky, predovšetkým tvárou v tvár. Conley a O’Barr (2005) komunikáciu v súdnej sieni analyzujú ako súčasť vplyvov, ktoré toto prostredie prestupujú – historických, ideologických či rodových. Hľadajú odpovede na sociolingvistické a socioprávne teoretické otázky, využívajúc etnografiu komunikácie a teóriu právnej antropológie.

Ďalšou autorkou, ktorá významnou mierou prispela k interdisciplinárnej spolupráci antropológie a sociolingvistiky, je Diana Eadesová (2008). Na príklade analýzy sporu Pinkeba – súdneho pojednávania s troma aborigénnyimi chlapcami – mimoriadne detailne ukazuje, aký mocenský presah majú lingvistické stratégie právnikov v krížovom výsluchu. Ukazuje, aké typy otázok evokujú isté typy odpovedí, aj aké sociálne príčiny a dôsledky majú tieto interakcie. Diana Eadesová analyzuje toto súdne pojednávanie simultánne na troch úrovniach: 1) situačný spor, 2) inštitucionálny spor aj ako 3) spoločenský zápas.

Slová sú pritom podľa Gramscioho terminológie súčasťou hegemonických praktík nastoľovania súhlasu. Zaujíma ju predovšetkým, akými spôsobmi je v súdnej sieni reprodukován sociálny poriadok ako „samozrejmý“, napríklad aj prostredníctvom zvolenia poradia a foriem otázok, či voľby výrazových prostriedkov vrátane ticha. Jej kniha je tak odpoveďou na výzvu Johna Conleyho a Williama O’Barra, aby vznikali také štúdie o jazyku a práve, ktoré identifikujú lingvistické mechanizmy uskutočňovania aj zneužitia moci. Svoj etnografický výskum prepája s kritickou sociolingvistikou, pričom skúma špecifickú rolu jazyka v sociálnej konštrukcii nerovných vzťahov. V prípade Pinkeba Eadesová analyzuje celú škálu lingvistických mechanizmov,

ktoré konštruujú aboriginalitu v termínoch kriminality a ohrozenia verejného poriadku, a tak prispievajú k legitimizácii policajnej kontroly a nekoloniálnych praktík v Austrálii.

Lingvistické mechanizmy konštrukcie identity sú rozmanité. Okrem rôznorodých prozodických črt je možné použiť akýkoľvek slovný druh na zvýšenie alebo oslabenie argumentačnej sily prejavov. Z tejto širokej plejády možností upozorňujem na sekvencie, v ktorých „akože“ a „nejaké“ uberajú na sile opisu situácie žiadateľom o azyl. Tlmočník pridávaním týchto slov k výpovedi žiadateľa o azyl nielen vyjadril svoj vzťah k vecnému obsahu výpovede, ale aj determinoval celý svoj prejav (viď Mistrík, 1985: 84). Podľa Šimkovej (2001), častice stoja za spôsobom pomenovania postojov hovoriaceho ku skutočnosti, k adresátovi alebo k iným účastníkom komunikácie, k obsahu a forme výpovede, obsahujú príznaky ako subjektívnosť, objektívnosť, klad, zápor, istota, neistota, informácia, želanie, výzva, hodnotenie a iné. Šimková považuje za sémantickú vlastnosť častíc ich schopnosť vzbudzovať neexplicitné informácie, pričom menia neutrálny prejav a „propozičný základ obohacujú ďalšími informáciami o postojoch hovoriaceho a/alebo adresáta ku komunikovanej mimojazykovej skutočnosti“ (Šimková 2001: 40).

V tomto kontexte ukazujem, ako pasáže zo súdnej komunikácie strácajú neutrálnosť najmä na miestach, kde častice vyjadrujú vzťah autora k výpovedi. Implicitne hodnotiaci aspekt v sebe mali predovšetkým persuzívne častice (asi, akože) vyjadrujúce váhanie a neurčitý postoj, vysvetľovacie častice (teda a tak), ako aj neurčité zámená (nejaké). Uvedené pomocné výrazové prostriedky sa vyskytovali najmä v reči sudkyne, právneho zástupcu migračného úradu a tlmočníka, kým v reči žiadateľa o azyl a jeho právnej zástupkyne takmer absentovali. Tlmočník používal častice a zámená počas tlmočenia najmä vo chvíľach neistoty, čím sa stávali súčasťou tlmočeného prejavu žiadateľa o azyl. Pre úsporu času aj zachovanie podstaty výpovedí ich sudkyňa nediktovala zapisovateľke, preto nie sú súčasťou zápisnice, len audionahrávky, dostupnej účastníkom konania na vyžiadanie. Žiadateľ o azyl sa o použití častíc pridaných k jeho výpovedi nemal ako dozvedieť, pričom tvrdím, že vplývali na atmosféru pojednávania a prezentácie o jeho osobe.

V tejto súvislosti je podstatné nezabudnúť na limity analýzy. Pierre Bourdieu (1991) upozorňuje, že akonáhle chápeme jazyk ako autonómny subjekt, sme odsúdení hľadať v slovách ich vlastnú silu, teda to, čo tam nájsť nemožno. Zdroj moci niekedy zdanlivo vychádza z hovoriaceho, no v skutočnosti sídli v inštitucionálnych podmienkach produkcie a recepcie jeho prejavu. Nestačí totiž, aby bol komunikát porozumený (niekedy ani to nemusí byť) – rozhodujúce je, aby bol rozpoznávaný ako taký – legitímnou situáciou, legitímnymi poslucháčmi a legitímnou formou (Bourdieu 1991: 111–116). Sudkyňa tým, ako viedla pojednávanie, ako každý výrok autorizovala zápisom, stelesňovala inštitucionálne podmienky produkcie a recepcie prejavu každého

z účastníkov. Sudcovia tak nepraktizujú len svoju profesiu, ale sú zároveň nositeľmi politiky a moci (Berti et al. 2016; Eades 2008; Eades 2010; Philips 1998; Láštic – Spáč 2017; Tužinská 2015a; 2017).

Opis súdneho pojednávania

Širšiemu spoločenskému, politickému a historickému kontextu azylových súdnych pojednávanií na Slovensku sa venujem na inom mieste (Tužinská 2015b a nasl.). Prezentované pojednávanie k žalobe voči rozhodnutiu migračného úradu o zamietnutí udelenia azylu pochádza z roku 2017. Na Krajskom súde v Bratislave boli prítomní sudkyňa (S), žiadateľ o azyl (A), právna zástupkyňa (P), tlmočník (T) a zástupca migračného úradu (M), zapisovateľka (Z) a ja ako verejnosť. Pojednávanie trvalo nezvyčajne dlho – tri a pol hodiny, v sparnom letnom počasí, v čase obeda. Tlmočenie prebiehalo z/do francúzštiny, materinského jazyka žiadateľa o azyl, ktorej okrem neho a tlmočníka nik nerozumel.¹

Miestom konania odvolacieho súdneho pojednávania so žiadateľmi o azyl bol Krajský súd v Bratislave – rozsiahla budova s množstvom pojednávacích miestností, väznicou a vstupnou bezpečnostnou kontrolou. Spravidla sú v súdnych sieňach miesta na sedenie po všetkých štyroch stranách miestnosti, najširším stolom pre sudcu, s vyvýšenou podestou nad zvyškom súdnej siene, pričom po jeho pravici je miesto pre právneho zástupcu žalobcu, žalobcu (žiadateľa o azyl) a tlmočníka, po jeho ľavici pre zástupcu žalovaného, t. j. migračného úradu, oproti sudcu je lavica s miestom pre verejnosť. V poučení o správaní v pojednávacej miestnosti² sa uvádza, že účastníci sa môžu vyjadrovať len so súhlasom alebo na pokyn predsedu senátu, a to postojácky. Slovné prejavy majú byť zrozumiteľné, stručné a vecné.

Na pojednávaniach sú práve tieto tri – zrozumiteľnosť, stručnosť a vecnosť – oblasťami, ktoré každý z účastníkov nevyhnutne chápe po svojom. Pre dosiahnutie týchto cieľov, zvlášť ak potrebujú na premyslenie dlhší čas, aktéri používajú jazykové prostriedky ľudovo označované ako „barličky“ – častice a zámená. Počas tohto súdneho pojednávania ich používala sudkyňa, tlmočník a zástupca migračného úradu, právna zástupkyňa žiadateľa o azyl zriedkavo a žiadateľ o azyl temer nikdy. Vyjadrovanie neistoty bolo dvojakého druhu: 1) pomocné častice sa v reči vyskytovali vtedy, ak bol aktér jazykovo či odborne nekompetentný, alebo ak 2) chcel zdôrazniť, že pochybuje o pravdivosti výroku žiadateľa o azyl. Mohlo by sa zdať, že je zbytočné venovať sa časticiam, no práve cez ne sa prejavil emocionálny odtieň pojednávania, ktoré tento konkrétny prípad odlišil od iných pozorovaní na Krajskom súde v Bratislave. V pojednávaniach s inými sudkyňami a sudcami bola prítomnosť častíc a neurčitých

1 Fakt, že tlmočník dodával k prejavu žiadateľa o azyl častice, som overila s inou tlmočičkou z nahrávky.

2 <http://wwwold.justice.sk/wfn.aspx?pg=h4&htm=h4/pouc.htm>

zámen výrazne menšia. Ich výroky boli charakteristické predovšetkým dvojakou sumarizáciou – odznelo najprv zhrňujúce tlmočenie a potom zhrňujúci diktát do zápisnice, bez trvania na doslovnosti. Interpretáčnym posunom sumarizácií a ich vplyvu na priebeh azylových konaní sa podrobne venovalo viacero autorov (Maryns 2006; Berk-Seligson 2002). Je pochopiteľné, že sudcovia aj tlmočníci zvyknú pre efektívnosť času výroky zostručniť, ba aj mierne pozmeniť, no ostáva otázkou, aké právne dôsledky má voľba miery na škále medzi úplnou doslovnosťou a úplnou sumarizáciou.

Sudkyňa ešte predtým, ako spustila nahrávanie a skontrolovala identifikačné doklady prítomných, nepriamo upozornila na svoj vlastný spôsob vedenia zápisu.

S: Pôjdeme teda pomaly, poprosím účastníkov potom, aby teda, ehm, vo svojich vyjadreniach brali ohľad na to, že vlastne všetko sa bude tlmočiť, aby pán žalobca bol teda informovaný presne o tom, ehm. Potom, keď bude vypovedať pán žalobca, ešte pred pojednávaním chcem poprosiť, aby priamo do zápisnice, všetkých požiadam, aby svoje vyjadrenia diktovali, dobre? Takže po častiach, pomaličky, aby to bolo zachytené. Dobre, takže môžeme začať.

Pre túto prípadovú štúdiu je charakteristické, že je temer bez sumarizácií. Je tak výnimočnou ukážkou nezvyklo hyperkorektného postupu sudkyne pri tvorbe zápisnice, ako aj pri tlmočení. Zhodou okolností na tomto pojednávaní tlmočila osoba, ktorá vyžadovala úplné porozumenie komunikátu. Sudkyňa musela zmysel viet opakovane vysvetľovať nielen pre tlmočnickovu miernu nedoslýchavosť, ale predovšetkým pre jeho snahu komplexne porozumieť vzniknutej situácii či právnej terminológii. Napriek tomu, že obaja, sudkyňa aj tlmočník si dali na svojich prejavoch záležať, obaja používali vo väčšej miere pomocné častice, ktoré v určitých miestach oslabovali pozíciu žiadateľa o azyl. Hoci mali na konštrukciu jeho identity vplyv, nemal sa o nich ako dozvedieť. Hoci sudkyňa prejavovala značnú únavu zo zdĺhavosti vlastného postupu, trvala na doslovnosti zápisu bez vlastných sumarizácií a tlmočník trval na presnosti prekladu.

V miestnosti, kde je všetok mobiliár nemobilný a pohyb osôb zvykne byť regulovaný len pokynmi sudcu (o čom je aj upovedomenie pred vstupom do miestnosti), bola požiadavka tlmočníka neostať za jeho stolom svojím spôsobom prekročením normy. Počas celého pojednávania sa medzi účastníkmi pohyboval a „krok sun krok“ vypĺňal tak stred miestnosti, ktorý je za iných okolností vždy prázdny. Jeho pohyb sudkyňa kvôli nedoslýchavosti nemohla zakázať a predsa dávala najavo, ako tento pohyb v rituálnom priestore síce toleruje, ale s mierne zadržaným dychom. Tlmočník pôsobil sústredene, overoval takmer každú vetu, niekedy preto, že nie celkom zreteľne počul, inokedy preto, že mu ani počutá veta nedávala celkom zmysel. Sprvoti jeho

pomalý preklad pôsobil ako brzda plynulosti celej komunikácie, sudkyňa pri tom miestami dávala najavo svoju netrpezlivosť. Bolo to však prvýkrát, čo som zažila preklad úplne všetkého, vrátane čísiel spisov v plnom znení. Vytvorila sa tým nerovnováha medzi časom, ktorý bol venovaný prekladu čísiel spisov a ich obsahu, teda tlmočeniu významov, ktoré mali byť ozrejmené. Ako sa však ukázalo neskôr, znevýhodnenie nedoslýchavého, no precízneho tlmočníka malo aj iný dôsledok: aj pri najmenej nezrovnalosti účastníkov nepriamo donútil povedané ešte raz prerozprávať. Pri viacerých pojmoch, ktoré sú v azylových veciach bežné (doplnková ochrana napríklad), mlčky uvažoval, čo v skutočnosti znamenajú, na viaceré sa spýtal. Väčšina tvrdení tak odznela opakovane, miestami aj s dodatočným vysvetlením. Pre prekvapený výraz sudkyne otvorene uviedol, že predsa najprv musí on sám dôkladne porozumieť, čo má preložiť. V kontraste s ním tlmočníci na iných pojednávaniach pôsobili, že buď všetkému rozumeli, alebo nie, a časť komunikátu v mene efektivity preskočili. V tomto prípade však tlmočník opakovane overil každý význam, a to najmä v prípade, ak odznela zložitá právna formulácia. Nechal si ju najprv sudkyňou „pretlmočiť“, vysvetliť, potom v slovenčine prerozprával, aby si overil, či správne porozumel a až potom ju pretlmočil nielen z cudzieho jazyka, ale aj z registra práva.

Nasledujúcej pasáži predchádzalo zdĺhavé oboznamovanie účastníkov s obsahom spisu – sudkyňa 22 minút menovala názvy a hláskovala čísla spisov. V sále nastalo krátke uvoľnenie po jeho skončení o to viac, že bolo neúmerne predĺžené trvaním sudkyne na hyperkorektnom pretlmočení každého čísla a písmena, vrátane často sa opakujúceho písmena ž, ktoré vo francúzštine nemá ekvivalent. Po tomto úvodnom úseku, ktorý pre žiadateľa o azyl prakticky neniesol význam, nasledoval priestor pre neho, ako pre žalobcu.

S: Dobře. Ja by som teraz poprosila pána žalobcu, aby sa teda, ehm, vyjadril k skutočnostiam, ktoré by chcel uviesť na tomto súdnom pojednávaní, predovšetkým, aby teda povedal o svojej totožnosti, a teda okolnosti, ktoré by mal súd vziať do úvahy.

T: Totožnosti a potom?

S: Totožnosti a všetky tie skutočnosti, ktoré by mal súd vziať do úvahy, z jeho uhla pohľadu.

Žiadateľ o azyl sa postavil, začal vyjadrenie, stihol však len osloviť sudkyňu. Na to sa postavila právna zástupkyňa a povedala sudkyňi: „Má to v kópii.“

S: Pán žalobca má pripravené nejaké?

Neurčité zámeno „nejaké“ sudkyňa použila bez uvedenia predmetu mysliac tým jeho stanovisko. Na kladnú reakciu právnej zástupkyne sudkyňa vyjadrila prekvapenie, že žalobca má vyjadrenie pripravené aj v písomnej podobe. Je možné, že mala predošlú skúsenosť z iných pojednávanií, keď sa žiadateľ

o azyl vzdal možnosti vyjadriť sa s tým, že prenechával svoje miesto ústnym a písomným prejavom právneho zástupcu. Žiadateľ o azyl v tomto prípade využil svoje právo na vyjadrenie, pričom ho sudkyňa často prerušovala kvôli presnosti zápisu. Sudkyňa prejavovala miernu neochotu opakovaným používaním častice „teda“, následne overila, ako bude prebiehať preklad a navrhla preklad vety po vete. Žiadateľ verbálne rámcovoval zmenu z „nejakého“ na „konkrétne“ napriek tomu, že mu sudkyňa neverbálne dala najavo, že ho až tak nechce počuť, pretože podľa nej nepovedal nič iné, než to, čo už je uvedené v spise.

V nasledujúcej ukážke sudkyňa v súvislosti s tvorbou zápisnice použila sloveso „protokolovať“, ktoré je síce bežné, no nie v takejto frekvencii a dôraze. Na tomto pojednávaní ním sudkyňa celkovo 11-krát zdôraznila potrebu presného zápisu.

P: Áno, bolo by to lepšie, ako sledovať, s tým, ako to prekladá, plus ešte niečo doplní, a má tú základnú verziu aj pri sebe.

S: A môžete to doložiť?

P: Ono to nie je úplne, on tam – si ešte dal dodatočné poznámky, ale môžem to doložiť.

S: No nie, že môžete doložiť, mali ste to predložiť teraz na pojednávaní, lebo v takom prípade budeme protokolovať to, čo teda, ehm –

P: To, čo bude tlmočiť, protokolujte, to len pre zjednodušenie jeho tlmočenia.

S: Dobre, áno.

T: (voči sudkyňi) To je jeho pozícia, to je po (v jeho rodnej reči), keď chcete, tak ja to môžem prečítať po slovensky.

S: Áno, ja vás poprosím, takže môžem?

T: To je jeho písomné stanovisko, o ktoré ste ho požiadali, tu má spísané.

S: Dobre, takže dobre, budeme to doslova, ja, poprosím vás, pán tlmočník, pomaly, lebo pani asistentka bude priamo zapisovať do zápisnice. Takže môžeme dať – predstúpil navrhovateľ, ktorý uvádza svoje stanovisko.

T: (voči právnej zástupkyňi) Môžem to preložiť?

P: Môžete to prekladať.

T: Takže vážená ctihodnosť, pani sudkyňa, ďakujem.

S: (voči zapisovateľke) Predstúpil žalobca, ktorý predkladá svoje stanovisko...

Pojednávanie pokračovalo vymedzením spôsobu prekladu, v ktorom sudkyňa zdôrazňuje potrebu doslovnosti v zápise (priamo, pomaly). Tlmočník chcel pôvodne prekladať z časových dôvodov priamo z vytlačeného podkladu, ktorý si pripravil žiadateľ. Právna zástupkyňa s tým nesúhlasila, pretože chcela, aby odznel žiadateľov hlas, a tiež, aby mal žiadateľ možnosť prispôbiť svoj prejav danej chvíli.

P: *Nechajte ho, nech to aj povie sám a vám sa bude aj lepšie prekladať, on to môže hovoriť.*

T: *Ale to je lepšie, keď to vidím, lebo to sú –*

P: *Ja viem, ja viem, ale on to môže čítať.*

T: *Ale to meno, to ja neviem preložiť.*

P: *Ale on tam má ešte svoje poznámky, takže, aby to šlo spolu s tým.*

T: *Čo teraz navrhujete, lebo... aby to on čítal a ja som to prekladal?*

P: *Áno.*

T: *Ale ja to chcem aj vidieť.*

P: *Áno, môžete to vidieť.*

Žiadateľ o azyl pokračoval a tlmočník prekladal.

Nasleduje pasáž, kde tlmočník poukázal na problém s výslovnosťou mien, čo sa opakovalo počas celého pojednávania. Skomoleniny sa vyskytli aj v zápisnici, kde má jedno meno viacero variant, ktoré nepôsobili ako preklepy. Do zápisnice sa tak dostali mená/názvy, ktoré neodzneli (napríklad miesto ABCD, Acebydu, alebo Abucydi či Adicubo, miesto Gege bolo Bege). Pri každom hláskovaní sudkyňa prejavovala netrpezlivosť. Komolenie vlastného mena sa tiež radí medzi jeden z jazykových prostriedkov, ktorý môže pozíciu účastníka konania oslabovať. Tlmočník menej zrozumiteľne vyslovil meno žiadateľa o azyl, ktoré bolo v zápisnici uvedené inak než v ozname o súdnom pojednávaní pri dverách miestnosti. Žalobca čítal svoj prejav plynulo, tlmočník ho prekladal prerušovane, s výrazne zmeneným rytmom.

T: *Takže moje meno je XXX, som štátny príslušník ypsilonový.*

S: *To meno poprosíme pomalšie, lebo to je –*

(sudkyňa ostala ticho, pričom skrivila pery).

Tlmočník zopakoval meno aj miesto pôvodu.

T: *Som štátnej príslušnosti ypsilonovej z provincie Zetzet a z obce Óp, Óp, Ópéqé.*

T: *Ehm, pani ctihodnosť, vážená sudkyňa, som tu preto, aby som vás požiadal, teda tribunál, ktorému predsedáte, revíziu, zmenu rozhodnutia, ktoré uskutočnil imigračný úrad, ehm, v tom zmysle, aby som, aby bola poskytnutá permanentná ochrana (pojmem permanentná zhltol, akoby si nebol istý slovenským ekvivalentom).*

S: (tlmočníkovi) *Pomalšie (zopakoval vetu zapisovateľke).*

T: *Teda tá trvalá ochrana – (tlmočník v rozpakoch mlčal, nakoľko sa javilo, že nepoznal významový rozdiel medzi doplnkovou ochranou a inštitútom azylu, ktorú v pojednávaní pracovne nazýval trvalá ochrana).*

S: *Tú vetu poprosím prečítať ešte raz.*

T: *Číže žiadam o zmenu rozhodnutia, ktorú urobil imigračný úrad, v tom zmysle, že požadujem trvalú ochranu.*

Žiadateľ o azyl ďalej hovoril plynulo, prednášal z písomnej prípravy, miestami sa pozrel na sudkyňu, ale nestretli sa im oči, pretože sudkyňa mala pohľad zanorený v spise a hrýzla si pritom peru. Ak tlmočník povedal naraz viac viet, z pohľadu zapisovateľky prekladal prirýchlo. Sudkyňa prejavila nespokojnosť, akoby chcela mať v spise celý prejav založený, bez prekladania aj následného zapisovania. Svoju netrpezlivosť dávala najavo vzdychaním, zdvíhaním obočia a poklepkávaním pera o stôl.

T: *Ehm, vaša ctihodnosť, tak ako som už vysvetlil bezpečnostnú situáciu v Ysilone, aj moju osobnú situáciu, vysvetlenie som poskytol migračnému úradu.*

Z: *Pomalšie, zapisujem, bezpečnostnú situáciu v Ysilone...*

T: *Tak, ako som už vysvetlenie som poskytol migračnému úradu.*

Žiadateľ o azyl pokračoval.

T: *Ehm, teda dovoľte mi, aby som vysvetlil svoje dôvody, ehm, svojej žiadosti, teda o zmenu toho stanoviska..., aby som vysvetlil dôvody, ktoré ma priviedli k žiadosti o azyl pred vašim tribunálom.*

Žiadateľ o azyl pokračoval.

T: *Moja krajina sa nachádza v hlbkej politickej kríze medzi dvoma etnikami.*

S: *Pomalšie, prosím.*

T: *Etnikum Efef – moja krajina sa nachádza v hlbkej politickej kríze medzi dvoma etnikami, a to Gege, ktorí tvoria 86 % populácie a Efef, ktorej som ja súčasť populácie, ktorých je 13 % populácie.*

S: *(voči zapisovateľke) Efef.*

T: *Gege, a on je Efef.*

T: *Vaša ctihodnosť, pani sudkyňa, v tejto krajine, myslí Ypsilon, byť Efef, národnosti Efef, je synonymom hlavy, ktorá má byť odrezaná –*

S: *V tejto krajine národnosti Efef?*

T: *Byť Efef, národnosti Efef, je synonymom hlavy, ktorá má byť odrezaná.*

S: *Ako??*

Z: *Hlavy, ktorá má byť odrezaná?*

T: *Áno, to znamená, Efef je synonymom hlavy, ktorá má byť odrezaná, takto je to tam (v prejave žiadateľa o azyl) napísané.*

S: *Ja som sa len pýtala.*

T: *Áno, že keď má niekto národnosť Efef, tak tá väčšina chce ich odrezanie hlavy. Efef je takisto synonymom nepriateľa, ktorý musí byť eliminovaný.*

A: *hovorí.*

T: *Mladí ľudia sú v našej krajine upalovaní kvôli politickej príslušnosti, (žiadateľ o azyl pokračoval)*

T: *a takisto im odrezávajú končatiny.*

Ostalo ticho, sudkyňa sa spýtavo pozrela.

T: *Príslušníkom Efef, im odrezávajú končatiny. Tisíce z nich sa nachádzajú vo väzniciach, kde neexistuje žiadne právo vyjadriť sa, a dá sa povedať, že celá naša krajina sa stala väznicou pod holým nebom.*

Z: *Že celá naša krajina sa stala väznicou?*

S: *Pod holým nebom.*

T: *Z tohto dôvodu Vás, pani ctihodnosť, pani sudkyňa, prosím o poskytnutie trvalej ochrany –*

Tlmočník nerozumie nasledujúcemu výrazu a hláskuje si napísané so žiadateľom.

T: *Coeur net. Tuto sa píše, že preto žiada o poskytnutie trvalej ochrany, aby mal čisté srdce za všetky tieto barbarstvá, ktoré sú za mnou, ktoré prežil.*

Nastala silná chvíľa ticha, oveľa dlhšia, než býva medzi vetami. Žiadateľ o azyl pokračoval v opise budúcnosti krajiny aj svojho prežitia. Tlmočník v preklade ďalej zamieňal prvú a tretiu osobu, priamu a nepriamu reč, čo miestami pôsobilo mätúco na sudkyňu aj na zapisovateľku.

T: *To je to, čo, pani sudkyňa, to sú dôvody, ktoré ma ako tlačia, alebo ktoré nútia, pred vašou inštitúciou požiadať o trvalú ochranu, pretože preňho návrat do Ypsilonu je synonymom istej smrti. Možno, že sa vám to zdá smiešne, ale určite by som bol radšej u vás vo väznici, ako sa vrátiť do Ypsilonu. Tak to je jeho ako stanovisko, toto, čo povedal.*

Z: *Ešte napíšem, že to je jeho stanovisko?*

S: *Nie, to je ako, alebo – (voči T) – mám tam dať, ako že to je stanovisko žalobcu, alebo to je ako koniec, hej, čo tam? Chce ešte niečo doplniť, alebo?*

Tlmočník si otázku sudkyne overil so žiadateľom.

T: *Áno, to je koniec jeho stanoviska na základe vašej výzvy, aby povedal svoju –*

S: *Áno, rozumiem, takže to nemusíme protokolovať. Dobre.*

Pojednávanie pokračovalo vyjasňovaním vzťahov jednotlivých aktérov. Tlmočník opakovane viedol samostatný dialóg so žiadateľom, aby pochopil súvislosti, napokon sumarizoval s pomocnými časticami, slovesami a zámenami: takže, akože, dá sa povedať, na nejakom, vlastne, asi, ten a tak. Sudkyňa opakovane dvíhala oči stĺpkom a často sa usmievala. V nasledujúcej pasáži žiadateľ odpovedal na doplňujúce otázky právnej zástupkyne, tlmočník mal problém so správnym vyslovením mien.

T: *Takže to, že som blízky akože s tým advokátom pánom Á-bý-cé-dé, ktorý je považovaný za verejného nepriateľa štátu, ale teda aj to, že patrí do etnika Efef.*

S: *Pomalšie.*

(...)

T: *Takže bol vedúcim jeho diplomovej práce sa dá povedať a zároveň pracoval na nejakom projekte.*

Žiadateľ o azyl hovorí ďalej.

T: *Aha, na nejakom dotazníku spolupracovali.*

S: *Ešte nejaká otázka? (netrpezlivo)*

(...)

S: *Ešte niečo? (netrpezlivo)*

(...)

T: *No takže, ako už spomínal, tento profesor Á-bý-cé-dé je v očiach štátnych orgánov nepriateľ štátu, a ja som jeho žiak, ehm, tak ma aj považujú, akože som vlastne jeho stúpenec.*

Z: *Žiak... stúpenec, áno?*

T: *Stúpenec, no, akože tiež ho asi považujú za nepriateľa štátu.*

(...)

T: *Je to všetko preto, pretože vyznávam také isté hodnoty ako ten profesor Á-bý-cé-dé.*

S: (voči zapisovateľke) *Že vyznáva rovnaké hodnoty.*

T: *Takže ctí si ústavu a tak.*

P: *Viedli vás k tomuto presvedčeniu, že štátne orgány...*

Overila som, že žiadateľ o azyl vo svojej materinskej reči nepoužíval výrazy „tak, akože, vlastne, dá sa povedať“, preto možno tvrdiť, že ich tlmočník dodával, predpokladám, že nevedome. Ostávali mimo zápisnice podobne ako slová sudkyne „dobré, dobre, pomalšie, ešte nejaká otázka“, ktoré zapisovateľka tiež nemala prečo zapisovať. Všetky tieto jazykové formy spolutvorili atmosféru pojednávania, pričom tvrdím, že prispievali k postupnému znižovaniu argumentačnej sily prejavu žiadateľa o azyl. Vsuvky sudkyne „ešte“, „otázka“, „dobré“ boli akoby vo forme otázky, rytmicky však nemali na konci otáznik. Paradoxne, jej neverbálne prejavy týmto slovám dávali opačný význam, ako keby jej skutočným cieľom bolo nemať už žiadnu otázku. V tomto kontexte sa nemožno uspokojiť so samotným nominálnym výrazom, pretože len poznanie kontextu umožní postrehnúť, ako sudkyňa implicitne ukončuje prejav žiadateľa o azyl. Hoci sudkyňa chcela komunikáciu urýchliť, spomaľovala ju hyperkorektným trvaním na doslovnosti v zápisnici, ktorá je plná gramatických, štylistických aj obsahových chýb.

V zápisnici nevidieť, ako postupne rôzne odmlky, pohľady a nepoložené otázky vygradovali do výroku sudkyne: „žaloba sa zamietá“. Tieto priebežné prejavy spochybňovania, ako aj mimoriadne krátku prestávku pred záverečným výrokom právna zástupkyňa považovala za signál, že zamietavý rozsudok mala sudkyňa pripravený ešte pred pojednávaním.

Právna zástupkyňa pokračovala doplňujúcimi otázkami. Tlmočník prekladal – žiadateľ síce povedal: „zadržali by ma“, ale tlmočník pretlmočil: „bol by

zadržaný“. Zmena z aktívu na pasívum je tiež jedna z častých foriem oslabenia výpovednej sily (Maryns 2006). Nadalej používal neurčité častice (vlastne, asi), menil prvú osobu na tretiu, činný na trpný rod, dopĺňal „myslí si, že“. Sudkyňa prepočula silnejší výraz „likvidovaný“.

P: Čoho sa obávate v prípade návratu do krajiny pôvodu?

T: Myslí si, že by bol okamžite teda za-zadržaný a by bol vlastne asi zlikvidovaný. Hneď, ako zostúpil z lietadla.

S: Bol zlikvidovaný – po príchode lietadla, teda po vystúpení z lietadla?

T: No, si myslí, že by bol zadržaný a by bol zlikvidovaný.

S: Áno, dobre.

T: Ludia, ktorí robia v štátnej správe v Ypsilon a sú Efefovia, tak ich postupne všetkých prepúšťajú, alebo teda likvidujú, teda ich zabíjajú.

S: (voči zapisovateľke) Postupne prepúšťaní.

P: Alebo likvidovaní.

S: No, tak to ste povedali vy, ale nie pán –

H: Povedal to, povedal.

S: Povedal? Hej? Dobre.

T: Povedal.

V tejto chvíli od začiatku pojednávania prešla hodina a pol, v čase obe-
da, je sparno v miestnosti. Po prejave žiadateľa o azyl mala dostať slovo práv-
na zástupkyňa, opäť konzekutívnym tlmočením. Sudkyňa právnej zástupky-
ni signalizovala žiadosť, aby bola čo najstručnejšia.

S: No, všetko? Takže ešte vaše stanovisko (voči právnej zástupkyňi).

Lebo máme tu toho pána žalobcu. Tým, že sa znova musí
prekladať, prosím vás, zvážte, lebo žaloba je súdu známa, takže
– niečo, čo by ste chceli ešte prípadne nad rámec tohto...

P: Vážení súd, žalobných bodov –

(sudkyňa skočila do reči so zvýšenou intonáciou, aby ju zastavila,
otočila sa voči zapisovateľke).

S: Právna zástupkyňa žalobcu uvádza, a prosím nadiktovať,
budeme to musieť zase prekladať, takže dve vety – preložíte,
lebo máme tuná – (odmlčala sa) – pána žalobcu.

P: V plnom rozsahu sa pridriavame žalobných bodov právnej
argumentácie žalobného návrhu tak, ako je uvedené v správnej
žalobe. Sme presvedčení –

S: (sudkyňa ju pohľadom zastavila) No ja som chcela
dať slovo tlmočníkovi.

P: Dobre.

T: Ešte keby ste zopakovali.

P: My sa pridriavame správnej žaloby.

S: (voči tlmočníkovi) *A právnej argumentácie tak, ako bolo uvedené v správnej žalobe. V plnom rozsahu sa pridrižavame, sa pridrižavame žalobných bodov právnej argumentácie žalobného návrhu, tak ako je uvedené v správnej žalobe. Dobre.*

Právna zástupkyňa svoj prejav čítala v mierne skrátenej verzii. Po každých dvoch vetách čakala, aby tlmočník pretlmočil a zapisovateľka zapísala. Na iných pojednávaniach sudcovia na tomto postupe netrvali, ale vypýtali si prejav právnych zástupcov, ktorý krátkou cestou založili do spisu ako prílohu k zápisnici. Tiež navrhli, aby prejav tlmočník netlmočil, pričom si na to vypýtali súhlas žiadateľa o azyl. Aby predišli chybám zapisovateľky, tak právni zástupcovia mohli prejav poslať aj elektronickou poštou, pričom na mieste ho voľne predniesli v podobe sumáru najdôležitejších bodov. Ak by žiadateľ o azyl nebol na súde prítomný, pojednávanie by mohlo byť skončené do pol hodiny.

V časti prejavu, ktorý na tomto mieste neuvádzam v plnosti pre jeho rozsah, si tlmočník nebol istý prekladom právnej terminológie a vyjasňoval si význam termínov priebežne s právničkou. Napríklad prelínanie politických dôvodov s etnickými dôvodmi, pojmy skutočný a pripisovaný. Tiež ju prosil, aby nehovorila dlhé vety, „pretože sa mi veľmi zle prekladajú, musia sa deliť a potom je problém s ich skloňovaním“. Právna zástupkyňa hovorila o krutom mučení a neľudskom zaobchádzaní, zapisovateľke diktovala každú vetu v priemere dvakrát. Niekedy vetu povedala aj tretíkrát, pre tlmočníka, ak povedal, že mu zmysel vety unikol – napríklad, ak v nich boli výrazy „bola naplnená skutková podstata“, „všeobecná dôveryhodnosť žalobcu“, „opodstatnenosť obáv z prenasledovania“, alebo „princíp pochybnosti v prospech žiadateľa“. Sudkyňa dávala opakovane najavo, že aj tento prejav považuje za zbytočný, prevracala oči, nahlas vzdychala. Povzdychol si aj predstaviteľ migračného úradu, ktorý ešte len mal dostať slovo. K opisom brutálneho mučenia, ktoré by žiadateľovi o azyl hrozilo v prípade návratu do domoviny, tlmočník prejavil veľké zdesenie a dôkladne ich tlmočil žiadateľovi o azyl, ktorý prikyvoval na svoj vlastný prerozprávaný príbeh. Sudkyňa zatiaľ listovala v spise, právnička sa dívala do očí zapisovateľke. Ani tento prednes v trvaní 40 minút nebol plynulý, nielen kvôli konzekutívnemu tlmočeniu, ale najmä pre spomalené diktovanie zapisovateľke.

Prešli dve a štvrt hodiny od začiatku pojednávania, bola takmer jedna hodina poobede. Účastníci si zatiaľ vypočuli obsah spisu v podaní sudkyne a dva prejavy – žiadateľa o azyl aj jeho právnej zástupkyne. Detailne v nich vysvetľovali opodstatnenosť obáv o život v prípade návratu žiadateľa o azyl do krajiny jeho pôvodu. Nasledoval prejav zástupcu migračného úradu, ktorý zdôrazňoval, že obavy žiadateľa sú nepodložené, nakoľko podľa neho v minulosti nebol prenasledovaný. Potom, čo vyššie dve hodiny tlmočník opisoval detaily o „krutom a neľudskom zaobchádzaní“, neskrývane prejavil prekvapenie.

Zástupca migračného úradu uviedol odkaz na nemenovaného kolegu (až 9x), akoby potreboval legitimizovať ním uvedené údaje. Utvrdenie hodnovernosti informácie uzatvoril (na pojednávaniach relatívne častou) vetou: „No, to je v spise uvedené.“

T: *Ešte raz, tomu nerozumiem, že vlastne nemal nijaké problémy? A potom?*

M: *No nemal tam žiadne, teda také problémy, okrem toho jedného zadržania.*

T: *Okrem toho jedného zadržania –*

M: *Áno, áno.*

T: *A potom?*

M: *Bez ohľadu na to jedno zadržanie, lebo on (ležérny tón) vlastne mal na starosť nejaké tie kontakty s nejakými inštitúciami, vybavoval na rôznych úradoch rôzne veci –*

S: *No moment, to ešte nie je v zápisnici, takže –*

M: *To bolo v tej vete myslené.*

S: *Tak myslené, dobre.*

T: *No preto som povedal, že nemal problémy okrem toho jednoduchého zadržania.*

M: *Že sa mu v tej dlhodobej, že sa vlastne mu darilo všetko vybavovať aj presúvať. To povedal jeho kolega, čo s ním pracoval.*

S: (promptne) *Čo potvrdil aj kolega,*

M: (opakuje dôrazne tlmočníkovi) *čo potvrdil aj kolega, ktorý s ním pracoval,*

S: *čo potvrdil aj kolega, ktorý s ním pracoval (opäť voči zapisovateľke), ešte poprosím, čo potvrdil aj kolega, ktorý s ním pracoval.*

T: *Prosím?*

S: (hlasnejšie) *Čo potvrdil aj kolega, ktorý s ním pracoval.*

T: *Tieto skutočnosti?*

S: *Tieto skutočnosti, čo ste teraz preložili.*

T: *Čo sme povedali –*

Tlmočník tlmočil, on aj žiadateľ ostali prekvapení, tlmočník zdôraznil „jeho“.

T: *Jeho kolega? Alebo?*

M: *Jeho kolega.*

Tlmočník tlmočí.

T: *Tak mu ešte raz hovorím, že podľa vás, nemal žiadne problémy okrem toho jednoduchého zadržania, a toto bolo dokázané, teda potvrdené.*

M: *Na úrady chodil, pohyboval sa, čo bolo treba.*

T: *To potvrdil aj jeho kolega.*

M: *To potvrdil aj jeho kolega, áno.*

T: *Akým kolegom?*

M: *Kolega z univerzity, alebo s kým spolupracoval v Ypsilone.
No to je v spise uvedené (a oprel zrak na spis).*

Na celom pojednávaní sudkyňa venovala mimoriadnu pozornosť zapísaniu každého detailu, s výnimkou objasňovania výrazu „čisté srdce“, po ktorom nastalo v pojednávacej miestnosti dlhšie ticho. Pojem „pomalšie/pomaly“ použila celkom 21-krát.

Blížil sa záver pojednávania. Tlmočník zamlčoval podmet. Sudkyňa skočila tlmočníkovi do reči, paralelne diktovala zapisovateľke. Žiadateľ o azyl v závere rozumel, ako tlmočník povedal v slovenčine nesprávny údaj a stihol ho opraviť.

S: *Dobre. Chcete ešte niečo dodať?*

P: *Žalobca?*

Žiadateľ o azyl oslovuje sudkyňu a ďakuje jej.

T: *No tak chce sa poďakovať ako, že ste pani sudkyňa, mali trpezlivosť ho vypočuť.*

S: *Žalobca v závere uvádza, že ďakuje súdu.*

T: *Pretože to nie je samozrejmé, ako v Ypsilone.*

S: *Že ďakuje súdu, že ho mal trpezlivosť vypočuť, pretože to nie je samozrejmé.*

S: (voči T) *Pretože to nie je samozrejmé?*

T: *No tak, aj že ste sa vlastne korektne chovali, že to nie je automatické.*

S: *A tiež za korektné chovanie.*

Žiadateľ o azyl pokračoval.

T: *Pretože spravodlivosť v Ypsilone ako reálne nefunguje.*

S: *Pretože spravodlivosť reálne nefunguje. V Ypsilone.*

T: *No tak hovorí, že sa tuná mal právo sa vyjadriť, a tak ďalej. Čo by teda zrejme nebolo poskytnuté v tej jeho krajine.*

S: *A tiež za to, že mal vo veci sa plnú možnosť vyjadriť.*

Žiadateľ o azyl pokračoval.

T: *Že bol by rád, teda, že vďaka tej ochrane dodatočnej, ktorá mu bola poskytnutá na dobu jedného roku, že by bol rád, keby mu bola predĺžená na 5 rokov.*

A: *No, no.*

Tlmočník si vyjasnil, prečo žiadateľ nesúhlasil s údajom 5 rokov.

T: *A nie, trvalú chce. Nie 5 rokov, ale trvalú.*

S: *A keby bola trvalá.*

Sudkyňa žalobu zamietla. Po skončení pojednávania tlmočník na chodbe pokrútil hlavou a skonštatoval: „Mala by do Ypsilonu vycestovať.“

Záver

Predložená štúdia je sondou do inštitucionálneho prostredia súdu a jeho komunikačných a jazykových noriem, ktoré v tomto prostredí vytvára sudkyňa ako zastupiteľka najvyššej autority štátu a tlmočník ako jazyková autorita. Žiadateľ o azyl vstupuje už do vytvorenej komunikačnej hegemonie (Briggs 1984).

V tomto zmysle je jazyk pre inštitúcie konštituujúci, teda je prostriedkom, cez ktorý inštitúcia formuje koherentnú sociálnu realitu (Vrábľová 2018).

Jazykových aj mimojazykových prostriedkov, ktoré majú vplyv na argumentačnú silu prejavu žiadateľa o azyl, je mnoho. Spoločenský, politický, ale najmä historický kontext azylových súdnych pojednávaní je nesporne zásadný. Zároveň však práve lingvistické mechanizmy tento široký kontext stelesňujú a legitimizujú. V tomto zmysle bolo cieľom príspevku sprostredkovať vplyv jazykových prostriedkov, ktoré zvyčajne ostávajú mimo zápisnice. O pridaní neurčitých zámen a častíc k jeho prejavu sa žiadateľ o azyl nemal ako dozvedieť, pričom tvrdím, že vplývali nielen na atmosféru pojednávania, ale aj na prezentáciu žiadateľa.

V predloženej štúdiu som tak upozornila na presupozíčný obsah vybraných slov, ktoré implikovali hodnotiace východisko. Slová akože, nejaký, asi, vlastne, teda, len, takže, myslí si, že – pridané k prejavu žiadateľa o azyl prispievali nielen k významovému posunu komunikátu. Ich situačné používanie možno označiť ako jeden zo spôsobov oslabovania dôveryhodnosti účastníka konania. Tlmočník nepostupuje podľa profesionálnych štandardov a neznalosťou odbornej terminológie znevýhodňuje žiadateľa o azyl (viac pozri Štefková 2013; Guldanová 2013; 2014; Lipovec Čebroň – Pistotnik 2018). Ostáva otázkou, do akej miery tlmočník môže štylisticky zasahovať do prekladu tak, aby ho prispôbil normatívu zápisnice.

Okrem toho, sudkyňa a právny zástupca žalovanej strany nerozpoznali, že tlmočník určitými výrazmi prejav žiadateľa zneisťoval, a tiež pridávali hodnotiace výrazy, čím istým spôsobom autorizovali svoje výroky. S týmto postupom sa dá empatizovať, no nie sympatizovať. Ako upozorňuje Anthony Good, profesionáli, ktorí sú vystavení vyššiemu stresu, sa môžu chcieť dištancovať voči traume, ktorej sú opakovane vystavovaní cez jej popieranie, minimalizáciu závažnosti situácie, ale aj hnevom, nedostatkom empatie či cynizmom, no nedeje sa tak bez dôsledkov na súdne zhodnotenie dôveryhodnosti žiadateľov (Good 2007: 196; Petrovic 2018).

Všetci účastníci sa tak podieľali na „nerozpoznaní“, ako ho formuloval Pierre Bourdieu: „Jazyk autority nikdy nevládne bez spolupráce tých, ktorých ovláda, bez pomoci sociálnych mechanizmov schopných vyprodukovať túto spoluúčasť založenú na nerozpoznaní, základe všetkej autority“ (Bourdieu 1991: 113, prel. H. T.). V zhode s argumentáciou Eadesovej (2008) a Bourdieua (1991) som tak na etnografických detailoch zo súdneho pojednávania ukázala,

ako sa prostredníctvom voľby výrazových prostriedkov sociálny poriadok reprodukovaný v súdnej sieni javil ako samozrejmy.

Jazykové prostriedky, ktoré pridávali pochybnosť, neurčitnosť či domnienku, menili celkovú atmosféru pojednávania nenápadne. Opísané súdne pojednávanie považujem na jednej strane za výnimočné explicitnosťou komunikačnej hegemonie, na druhej strane za bežné v tom, že z pohľadu žiadateľa o azyl (vo väčšine pojednávaní) ide o všetko, a zďaleka nie „akože“ či „nejako“. Opisované napätie, ktoré vzniklo z banálnych tlmočnických chýb, nemôže byť súčasťou rozhodnutia súdu, hoci ho nepodmieňuje. Ukázala som, ako sa hegemonické praktiky nastoľovania súhlasu prejavujú práve cez tolerovanie nenápadných, ale rozkladných chýb: použitie tretej osoby miesto prvej, trpného rodu miesto činného, zamlčanie podmetu či autorstva, podčiarkovanie subjektivity výpovede žiadateľa o azyl jazykovými aj mimojazykovými formami. Voči ich použitiu sa nik neohradil. Jestvovali mimo zápisnice, rutinne.

November 2018

Literatúra

- Berk-Seligson, Susan. 2002. *The Bilingual Courtroom. Court Interpreters in the Judicial Process*. 2nd ed. Chicago: The University of Chicago Press.
- Berti, Daniela – Good, Anthony – Tarabout, Gilles (eds.). 2016. *Of Doubt and Proof. Ritual and Legal Practices of Judgement*. London: Routledge.
- Blommaert, Jan. 2011. Pragmatics and discourse. In: Rajend Mesthrie (ed.): *The Cambridge Handbook of Sociolinguistics*. Cambridge, U. K.: Cambridge University Press: 122–137.
- Bourdieu, Pierre. 1991. *Language and symbolic power*. Harvard University Press.
- Briggs, Charles. 1984. *Learning how to ask. A sociolinguistic appraisal of the role of the interview in social science research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Conley, John M. – O’Barr, William M. 2005. *Just Words: Law, Language, and Power*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Eades, Diana. 2008. *Courtroom talk and Neocolonial Control*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Eades, Diana. 2010. *Sociolinguistics and the Legal Process*. MM Textbooks.
- Good, Anthony. 2007. *Anthropology and Expertise in the Asylum Courts*. New York: Routledge-Cavendish.
- Guldanová, Zuzana. 2013. Problém preložiteľnosti/nepreložiteľnosti v kontexte súdneho tlmočenia/prekladu. In: *Kontexty súdneho prekladu a tlmočenia II*. Ed. Zuzana Guldanová. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava: 51–60.
- Guldanová, Zuzana. 2014. Niekoľko pohľadov na činnosť súdneho tlmočníka/prekladateľa zo súdnej praxe. In: *Kontexty súdneho prekladu a tlmočenia III*. Ed. Zuzana Guldanová. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava: 50–67.
- Láštík, Erik – Spáč, Samuel (eds.). 2017. *Nedotknuteľní. Politika sudcovských kariér na Slovensku v rokoch 1993–2015*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Lipovec Čebrov, Uršula – Pistotnik, Sara. 2018. (Im)mobile populations and health rights: accessing the healthcare system in Slovenia. In: Vindrola-Padros, Cecilia (ur.) – Johnson, Ginger A. (ur.) – Pfister, Anne E. (ur.): *Healthcare in motion: immobilities in health service delivery and access*. Worlds in motion, vol. 5. New York – Oxford: Berghahn Books: 53–71.
- Maryns, Katrijn. 2006. *The Asylum Speaker: Language in the Belgian Asylum Procedure*. 1st ed. Manchester: St. Jerome Publishing.

- Mistrík, Jozef. 1985. *Štylistika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Petrović, Duško. 2018. "Humanitarian exceptionalism. Normalization of suspension of law in camp and corridor." In: Bužinkić, Emina – Hameršak, Marijana (eds.): *Formation and Disintegration of the Balkan Refugee Corridor: Camps, Routes and Borders in Croatian Context*. Zagreb – München: Institute of Ethnology and Folklore Research (Zagreb), Centre for Peace Studies (Zagreb), Faculty of Political Science University of Zagreb – Centre for Ethnicity, Citizenship and Migration: 43–62.
- Philips, Susan U. 1998. *Ideology in the Language of Judges. How Judges Practise law, politics, and Courtroom Control*. New York: Oxford University Press.
- Šimková, Mária. 2001. O lexikálnom význame častíc. *Slovenská reč* 66: 37–51.
- Štefková, Marketa. 2013. *Právny text v preklade. Translatologické aspekty právnej komunikácie v kombináciách málo rozšírených jazykov*. Bratislava: Iura Edition.
- Tužinská, Helena. 2015a. Tlmočenie v štátnej správe: deskriptívne a preskriptívne prístupy. *Sociální studia* 2: 51–68.
- Tužinská, Helena. 2015b. Tlmočenie, migranti, štát: rozpoznanie jazykových registrov. In: Wachtarczyková, Jana – Satinská, Lucia – Ondrejovič, Slavomír (eds.): *Jazyk v politických, ideologických a interkultúrnych vzťahoch*. Sociolinguistica Slovaca 8. Bratislava: Veda: 243–258.
- Tužinská, Helena et al. 2017. Anthropology as necessary unlearning. Examples from camps, courts, schools and businesses. *Etnološka tribina* 40, 47: 3–42.
- Vrábľová, Júlia. 2018. Specifics of institutional management of the national language in Slovakia. In: *National language institutions and national languages. Contributions to the EFNIL Conference 2017 in Mannheim*. Budapest: Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences; 85–99.